

Vivian Jørgensen

Fra: "Vivian Jørgensen" <advivij@mail.tele.dk>
Til: <jens.lund@ft.dk>
Sendt: 30. marts 2011 15:22
Vedhæft: endelig mail til alle politikere.odt
Emne: Revision af forældreansvarsloven

Åbent brev til alle 179 politikere i Folketinget

Hvor blev vores gode retssamfund af i forældremyndigheds- og samværsager?

Af familieretsadvokat og tidligere: konstitueret dommer, foged og offentlig anklager Vivian Jørgensen

Børn i dagens Danmark er så godt som uden retsbeskyttelse, når barnet har en samværsforælder med en skadelig adfærd overfor barnet, på grund af det juridiske indhold af forældreansvarsloven, som trådte i kraft den 1. okt. 2007,

I løbet af omkring det sidste år har det været fremme i medierne, at 11 børn er blevet myrdet i situationer, hvor der har været samlivsophævelse eller konflikter mellem forældrene. Det er et meget højt antal, som kan tages som udtryk for, at beskyttelsen af børnene i de nævnte situationer ikke længere er god nok.

Indtil 1996 var børn beskyttede, fordi barnets bedste altid var det vigtigste. Der var ikke nogen på forhånd fastlagte fortolkningskrav i skønnet over, hvad der var bedst for det konkrete barn. Børnekonventionen blev overholdt. Barnet var beskyttet mod overgreb, også fra en forælders side og kontakten til den anden forældre blev bevaret, medmindre det ikke var det bedste for barnet.

Det var tider. Dengang var Danmark et retssamfund, også for børn.

Fra 1996 blev biologi vigtigere i loven end erfaringsbaseret viden om, hvad der var bedst for det konkrete barn, nemlig en positiv og sikker barndom, hvor barnet overlevede sin barndom og ikke som voksen fik traumer fra barndommen, som kunne være undgået.

I 1996 fik samværsforælderen ret til samvær. Der skulle ikke længere skønnes over, hvad der var bedst for barnet, når der skulle være samvær. Om samværet var gavnligt eller skadeligt for barnet blev nu underordnet. Ligestilling blev det kaldt, mens det i virkeligheden var fjernelse af beskyttelsen af børn mod skadeligt samvær.

I forældreansvarsloven fra 2007 blev biologi gjort endnu vigtigere. Nu blev der indført en hovedregel i skønnet over, hvad der var bedst for det konkrete barn, når forældremyndigheden overfor barnet skulle afgøres. Hovedreglen var samarbejde, selv om samarbejdspartneren havde en asocial adfærd overfor barnet og dets primære omsorgsperson.

Børn har kun brug for myndighedernes beskyttelse i en forældremyndighedslov i et retssamfund, når de er i nød. Det vil sige, når barnets forældre ikke er enige om, hvad der er bedst for dem.

Hvis et barn har en social forælder vil denne ikke være enige i, eller kunne samarbejde om at den anden forælder har en asocial adfærd overfor barnet. Den sociale forælder vil

protestere mod overgreb mod barnet.

Det er i de situationer, der er højkonflikter, og hvor barnet har brug for lovens beskyttelse mod den asociale forælders adfærd. En asocial forælder går først og fremmest efter opfyldelse af egne behov, har ikke nogen empati og tager ikke ansvar for egne handlinger men lyver sig fra dem. Sådant en person vil ikke acceptere ikke at få kontakt med og at blive holdt uden for et samarbejde om barnet. I de tilfælde skal statsforvaltningen og domstolene afgøre uenigheden, som kan vare ved i årevis. En asocial forælder vil ikke fred men får energi fra "krigen" og kan ikke stoppe sig selv, men skal stoppes af loven og myndighederne.

Et barns primære omsorgsperson vil ikke generelt forhindre barnets anden forælder i samvær. Hvis en primær omsorgsperson forhindrer samvær, er der generelt en god grund til det. Sociale forældre, som de fleste er, ønsker det bedste for deres børn. Det bedste er kontakt med to forældre, hvis de har en social adfærd. Det næstbedste er et trygt og positivt liv med kun én social forælder, hvor myndighederne beskytter barnet mod overgreb fra den anden forælders side. Det værste er samvær og samarbejde med en forælder som har en asocial adfærd overfor barnet med overgreb, fysiske, psykiske og/eller seksuelle. Overgreb myndighederne ikke alene ikke stopper, men som myndighederne tvinger barnets primære omsorgsperson til at medvirke til ved at bistå med gennemførelsen af det "frivilligt", så myndighedernes anvendelse af økonomisk, fysisk vold eller psykisk vold samt pludselig uventet afhentning i institution af barnet, i det mindst kan undgås.

Barnets oplevelse er imidlertid, at dets primære omsorgsperson ikke hjælper det, og en følelse af totalt svigt fra alles side, selv fra den persons side, som barnet håbede ville hjælpe det. Sådant et barn kan miste tilliden til alle og ende med at bekæmpe alle, også samfundet.

Det er ikke videnbaseret, når lovens forarbejder forudsætter, at det bedste for et barn generelt er samvær og samarbejde med den anden forælder, når forældrene er uenige, og inden der overhovedet er foretaget nogen reel vurdering af den anden forælders adfærd overfor barnet.

Loven er ikke videnbaseret, men gik tværtimod imod den gældende viden om børn og imod eksperter anbefalinger af, hvad loven skulle indholde, hvis barnets perspektiv skulle være det vigtigste. Den var et samfundseksperiment, som ikke er lykkedes. Loven må nu ændres så loven bliver i overensstemmelse med den foreliggende viden om børn.

"Skrønen" om at primære omsorgspersoner generelt forhindrer samvær af hævnlyst er heller ikke videnbaseret. Hvis samvær forhindres er der generelt en saglig årsag. Det er belastende økonomisk og praktisk at være alene om et barn. Alle trænger til aflastning, særligt en social forælder, som primært står for at opfylde barnets behov i dets daglige liv år efter år, men en social primær omsorgsperson vil hellere overbelastes end medvirke til at udsætte et barn for et skadeligt samvær.

Man kan ikke nødvendigvis se på en forælders udseende, uddannelse, arbejde eller formue om den forælder har en social eller asocial adfærd overfor et barn, når de er i énerum. Man kan heller ikke stole på, hvad en overgrebsmand siger, da en sådan person ikke tager ansvar for sine handlinger. Der er sjældent andre beviser, end barnets udtalelser og adfærd, fordi det er sjældent gerningsmanden direkte efterlader fysiske mærker (det er muligt både at slå og krænke seksuelt uden fysiske mærker) eller fordi barnet ofte først efter nogen tid fortæller om overgrebet. Barnet skal tro på at det ikke tvinges til igen at være i samvær med sin gerningsmand og tro på at det har højeste grad af beskyttelse og opbakning. Barnet er ikke en ting, der kan skaltes og valtes med. Det bærer oplevelserne

videre og med sig. Barnet tror ikke på beskyttelsen, når det hele tiden sendes i samvær. Ofte fortæller et barn først om overgreb, når barnet ikke har set gerningsmanden i længere tid, fordi samværet har været stoppet af den primære omsorgsperson.

Før 1996 blev der stillet realistiske beviskrav, fordi det primære formål var at beskytte barnet mod overgreb. I dag stilles helt urealistiske beviskrav for skadelig adfærd overfor barnet, for det indfortolkes i barnets bedste, at der skal være samvær. Et barn skal nærmest fysisk være ødelagt eller dødt før et overgreb anses for bevist og samvær standses. Udtalelser fra barnet om overgreb og ændret adfærd hos barnet stopper ikke et samvær. Som det er i dag afvises barnets udtalelser og ændrede adfærd umiddelbart, eller i særlige tilfælde startes undersøgelser men det lægges nærmest altid til grund på forhånd, at der skal være samvær - selv om barnet fortæller om overgreb - men undersøgelsen skal så fastlægge, hvor meget samvær barnet kan tåle og under hvilke forhold det skal afvikles. Det er opslidende for barnet og for den som beskytter barnet. Børn og primære omsorgspersoner stresses og belastes af undersøgelser, overvågede samvær og endeløse rækker af møder og korrespondance.

Loven og myndighederne er nødt til at tro på gældende viden om, at der findes forældre som overgriber deres børn, og på grundlag af det bestemme, at der ikke skal være hovedregler i skønnet, men at der skal være et frit konkret skøn og en fri bevisvurdering af om et samvær er til gavn eller til skade for et barn, når forældrene er uenige. Der er behov for at sagerne flyttes fra et administrativt regi til retssystem med retsgarantier og sikkerhed for korrekt saglig førelse. Det er hele ideen bag retssystemets strenge krav. Som det er i dag, hvor der er indført løn og resultatløb i statsforvaltningerne er der fare for at der er lodder i vægtskålene, som retssystemet ikke ville have tilladt, såfremt sagerne var blevet behandlet der.

Barnets udtalelser og egne holdninger skal respekteres og adfærdsændringer, skal indgå med stor vægt i vurderingen, hvis barnet skal beskyttes.

Før 1996 troede man ikke alene på barnet, men man var også i stand til at foretage en sandsynlighedsberegning ud fra de foreliggende oplysninger over risikoen for overgreb, inden man overhovedet fastsatte samvær. En risiko for barnet - der var ikke krav om alvorlig risiko eller skade på barnet - var nok til at samvær ikke blev fastsat.

I dag kan det umiddelbart ses, at barnet ikke sikres mod overgreb af den omstændighed, at så godt som alle børn får samvær, uanset hvad der oplyses om risiko for eller om skader på barnet. Samværet kan i dag gøres overvåget i en periode, men det ender så godt som altid hurtigt med en afgørelse om uovervåget samvær, uanset oplysninger om tidligere skadelig adfærd fra samværsforælders side eller barnets egen holdning til samværet. Først når barnet er ældre, ofte måske op til 12 år, tillægges barnets egen holdning afgørende vægt ved samværsfastsættelsen.

Den nuværende ordning med overvåget samvær og psykologer, som udfærdiger børnesagkyndige undersøgelser sikrer ikke børn mod skadeligt samvær eller mod at barnets primære omsorgsperson tvinges til at samarbejde med en forælder som har en asocial eller skadelig adfærd overfor barnet.

Den historiske baggrund for den nuværende ordning med børnesagkyndige undersøgelser er, at der i 1980-erne opstod et behov for i forældremyndigheds- og samværsager at dommeren og forvaltningen fik flere oplysninger om barnets adfærd og reaktioner, end det var muligt at skaffe fra en afhøring af forældrene, en samtale med barnet og oplysninger fra barnets institutioner.

Det blev derfor besluttet, at der som en forsøgsordning ved domstolene skulle foretages observationer af barnets adfærd og reaktioner i hjemmet af en person med viden om børn.

Valget stod mellem forskellige fagfolk på børneområdet. Psykologerne blev dengang valgt, men det blev præciseret, at de alene skulle foretage observationer og nedskrive deres observationer af børnenes adfærd til dommeren. Det blev stærkt præciseret, at psykologerne ikke skulle gå ind i det retlige skøn over, hvad der var bedst for det konkrete barn, da det alene var dommerens afgørelse. Dommeren og ikke psykologen skulle afgøre retssagen.

Det var dengang. I dag bliver resultatet i sagerne som oftest, det der fremgår af psykologens børnesagkyndige rapport. Rapporten indeholder ikke kun observationer, men oftest også en vurdering af de retlige spørgsmål, som der er i sagen, om der skal være fælles forældremyndighed eller ej, hvem der skal have eneforældremyndig og om der skal være samvær og hvor meget.

Det kan udledes af mange børnesagkyndige undersøgelser, at psykologen oftest foretager få timers observation af og samtaler med barnet og hver af forældrene. På grundlag af disse få timers observation og samtaler, samt de dokumenter psykologen måtte vælge at indhente og læse, foretager psykologen sin vurdering af det observerede og fremsætter sin opfattelse eller anbefaling direkte eller indirekte af, hvordan sagen bør falde ud. Anbefalingen er vejledende, men følges næsten altid. Vurderingen af de faktiske forhold og dermed anbefalingen fremstår ofte meget subjektiv. Det er ofte ikke muligt at følge vurderingen eller resultatet objektivt og logisk ud fra de oplysninger, der foreligger om faktiske forhold. Resultatet af en sådan undersøgelse kan derfor ikke forudses og kan ofte ikke forstås ud fra det objektive og logiske grundlag, der kan læses ud af sagens akter. Konteksten i sagen, som det ville være relevant at psykologen tydeliggjorde undlades ofte.

Fremgangsmåden og holdningen til hvad der er bedst for barnet er forskellig fra psykolog til psykolog. Psykologer følger forskellige teorier og har forskellige opfattelser af, hvad der er bedst for børn, dog ser det ud til, at de fleste børnesagkyndige følger lovens forarbejders ikke-videnbaserede anvisning om, at samvær og samarbejde generelt skal indfortolkes i definitionen af barnets bedste. Forældrene har som oftest ingen indflydelse på hvilken psykolog, der udpeges eller forløbet af den børnesagkyndige undersøgelse. I flere retskredse har psykologerne selv et fordelingsudvalg, som peger på den psykolog, som skal foretage undersøgelsen.

Overvåget samvær, og særligt som det nu praktiseres, er et meget dårligt parameter at anvende alene til at afgøre om et samvær er til gavn for et barn. En overvågning er en unaturlig foranstaltning, som giver barnet en falsk tryghedsfølelse, da barnet ofte får slik og gaver, som får barnet til at smile, uanset hvordan barnet ellers har det med samværet. Barnet vil også så godt som altid blive behandlet ekstra fint af samværsforælderen, uanset den tidligere adfærd, som samværsforælderen måtte have haft overfor barnet. En overvågning siger intet om, hvorvidt en samværsforælder senere vil have en skadelig adfærd overfor barnet, når de er alene, eller magter at varetage barnets basale behov under et samvær. Alligevel bruges overvågningsrapporter ofte som det eneste eller vigtigste parameter til at fastslå, at et samvær er gavnligt og skal fastsættes.

Nærmest alle er i stand til at opføre sig godt i den korte tid - 1-2 timer - hvor nogen kigger på. Overvåget samvær siger heller ikke noget om barnets reaktioner før og efter det kom frem til overvågningsstedet, for det indgår ikke i opgaven. Endvidere nedskrives det passerede under samværet kun meget sparsomt, ofte af en anden person end overvågeren og ofte alene med angivelsen af det evt. positive, der kunne tale for samvær. Negative forhold, der taler imod samvær nævnes ofte ikke. Det noteres som regel ikke at barnet

græd ved afleveringen til og fra samværet. Selv om barnet har grædt under samværet noteres det ofte heller ikke. Ofte sker der alene udlevering af rapporter, hvor der f.eks. nærmest kun står "barnet smilede til far" i en rapport over det passede i 1-2 timers overvågning og/eller at det gik godt. Der burde have været en fyldestgørende nedskrivning af barnets positive og negative reaktioner i den tid overvågningen varede og en udlevering af sådanne oplysninger. Alligevel bruges overvågningsrapporterne, som dokumentation for at et samvær er til gavn for barnet. Det allerbedste ville være, at der blev optaget en dvd af forløbet af samværet før, under og efter samværet, og udarbejdet skriftligt notat til sagen, som opfyldte offentlighedslovens bestemmelser om indholdet af notater og som forældrene også får udleveret. Den jurist, som skal træffe afgørelse i sagen kan anvende notatet og stikprøvevis eller i sin helhed se optagelserne af samværet.

Før 1996 kunne resultatet både af en retssag om forældremyndighed og en samværsafgørelse fra forvaltningsmyndighederne forudses med rimelig sikkerhed, fordi de forhold der blev lagt vægt på ved afgørelsen var objektive og videnskabelige.

Det var oplysninger og dokumentation for barnet og begge forældrenes tidligere og nutidige liv samt deres fremtidsplaner, som dannede baggrund for dommerens og forvaltningens prognose over hvad der ville være det bedste for netop det barn.

Dommeren lagde i forældremyndighedssagerne vægt på de forhold omkring barnet, som der var viden om ville give barnet det bedste mulige barne- og voksenliv, og som retspraksis og teorien havde fastlagt gennem årene.

De forhold, som der blev foretaget en samlet vurdering af af dommeren, var i det væsentlige:

- Hvem havde hidtil været barnets primære omsorgsperson,
- hvem var barnet mest knyttet til,
- hvem evnede bedst at varetage barnets behov,
- hvem kunne bedst give barnet ro, tryghed, sikkerhed og stabilitet,
- hvem kunne bedst sørge for den bedste samlede forældrekontakt, forudsat at kontakten var positiv og sikker for barnet og
- barnets egen holdning og behov.

Forvaltningsmyndigheden som fastsatte samværet, fastsatte kun samvær, hvis det var til gavn for barnet, fordi barnets bedste var det vigtigste. Hvis der var risiko for at barnet ville lide skade under et samvær, f.eks. fordi der var oplysninger om stof- eller alkoholmisbrug, psykiske problemer, eller voldelig eller seksuelt afvigende adfærd hos samværsforælderen, blev samvær ikke fastsat. Da der ingen samværsafgørelse var, kunne sagen heller ikke ende i fogedretten, når der var afvigende social adfærd hos samværsforælderen. Selv om der skulle være fastsat samvær med en samværsforælder med skadelig adfærd og sagen endte i fogedretten, foretog fogedretten en vis realitetsbehandling. Tvang overfor barnet blev nærmest aldrig anvendt, fordi det blev anset for at være for traumatisk for barnet.

I dag får nærmest alle børn samvær og selv små børn tvinges i samvær med fogedrettens bistand. Fogedretsreglerne er ikke ændret i videre omfang, men praksis er siden 1996

ændret i meget vidt omfang. Prøvelsen i fogedretten omfatter ofte ikke nogen del af sagens realiter og foregår ofte meget hurtigt. Der anvendes den fysiske magt, der skal til for at barnet kan blive udleveret til samværsforælderen. Det får primær omsorgsperson at vide, og derfor fremstår udleveringen ofte som "frivillig", fordi primær omsorgsperson møder og medvirker for at undgå tvungen overfor barnet, men udleveringen sker uanset om barnet har voldsomme reaktioner imod udleveringen til samvær, så som heftig gråd, sparken og skrigen og holden fast i primær omsorgsperson eller andet. Sådanne reaktioner fra barnet som start på et samvær anses oftest som normale af fogeden og ignoreres for barnet skal udleveres.

Samvær skal først fastsættes, hvis det med sikkerhed ud fra de oplysninger som foreligger kan fastslås, at det er til gavn og ikke til skade for barnet og at der ikke er risiko for barnets sikkerhed. Hvis der er berettiget tvivl må der foretages en undersøgelse ved en objektiv observation af forløbet af samværet uden nogen subjektiv vurdering af det observerede og under de mest mulige hjemlige forhold. Det observerede må nedskrives i fyldestgørende notater, og der må tillige foretages DVD-optagelser af barnet. Dommerens og/eller forvaltningens resultat, som hviler på sådanne objektivt nedskrevne observationerundersøgelser, som parterne har fået kopi af, kan derved bedre forudses og forstås logisk.

Også barnets reaktioner før og efter samvær skal i så fald observeres og der skal ske en reel objektiv og fyldestgørende nedskrivning af observationerne i overensstemmelse med offentlighedslovens regler om notatpligt direkte af den person, som selv har foretaget observationerne. Og de sædvanlige regler om retten til bisidder skal overholdes.

Forældreansvarsloven har været et dyrt økonomisk samfundseksperiment med store omkostninger for samfundet og for det enkelte barn. Børns ret til en positiv og sikker barndom og et godt voksenliv skal beskyttes igen i loven og skal gå forud for beskyttelsen af biologiske forældres ejendomsret til barnet.

Loven har ikke alene haft omkostninger for børnene, men også for deres primære omsorgsperson, som har måtte kæmpe en kamp op ad bakke for at beskytte barnet mod skadeligt samvær og mod selv at blive skadet af kontakten med samværsforælderen i forbindelse med gennemførelsen af samværet. Primær omsorgsperson har måtte rejse børnene op igen og igen efter skadeligt samvær, måske i årevis. Kampen har i mange tilfælde kostet tabet af et arbejde eller studie og måske drømmebopælen og har medført fysiske og psykiske påvirkninger af helbred og liv. Den primære omsorgspersons familie og netværk er også blevet ramt, da de har skulle hjælpe til med at rejse den primære omsorgsperson og barnet op før og efter skadeligt samvær.

Giv børnene retsbeskyttelsen tilbage ved at loven ændres, så resultaterne bliver forudsigelige igen ved at loven følger eksperternes råd i betænkningen "Barnets perspektiv" fra 2006, nr. 1475, om, at der kun skal fastsættes samvær ud fra barnets interesse i et samvær, og hensynet til barnets sikkerhed og positive opvækst, som fastsat i børnekonventionen, som betænkningen henviser til.

Der bør ikke være en generel regel om tvungen fælles forældremyndighed, som giver mange konflikter med en asocial samværsforælder, som barnet lider under. Der bør ikke være krav om tunge beviser, som realistisk ikke kan føres. Domstolene skal altid frit konkret kunne afgøre sagen og frit kunne vurdere beviserne. Kun derved sikres ethvert barns retssikkerhed.

Lad det indgå i loven, at de observationer, som der foretages af børn og eventuelt af forældre skal være objektive observationer uden retlige vurderinger, som beskrives

fyldestgørende, så det sikres, at det som bestemt i Grundloven er dommere og/eller forvaltningsmyndighederne, som træffer de retlige afgørelse i sager om forældremyndighed-, bopæl og samvær.

Indfør sikkerhed for, at børn ikke tvinges til samvær, herunder ved at ændre reglerne for fogedrettens virke i retsplejeloven, så fysisk magtanvendelse ikke længere kan anvendes overfor børn og heller ikke overfor børnenes primære omsorgsperson, når denne forsøger at beskytte børnene. Afsoningen af tvangsbøder i samværsager og fængsling for ikke at oplyse, hvor barnet er bør afskaffes, så primære omsorgspersoner ikke sættes i fængsel for at beskytte børnene.

Der bør oprettes en adskilt familiedomstol i hver retskreds, som har special viden om børn og om asocial adfærd, herunder voldelig, psykiske problemer, misbrug, bortførelser og stalking og som kan behandle alle sager om samvær og om forældremyndighed. Børnene har fortjent det bedste mulige barne- og voksenliv ved videnbaserede retslige afgørelser om deres forhold i forældremyndighed-, bopæl og samværsager.